

Oponentský posudek diplomové práce Ivy Pavlíčkové: Dlouhodobé změny využití ploch v CHKO Český ráj

Předložená diplomová práce Ivy Pavlíčkové se zabývá hodnocením dlouhodobého vývoje využívání ploch v území Prachovska, které je od roku 2002 součástí CHKO Český ráj. Hlavními informačními zdroji jsou zpracované katastrální mapy a letecké snímky z několika časových horizontů. Geografické informační systémy (GIS) byly hlavními nástroji, které posloužily nejen ke zpracování vybraných datových zdrojů, avšak také k prostorovému hodnocení zaznamenaných změn.

Diplomová práce čítá celkem 116 stran a je členěna do osmi hlavních kapitol. K práci je dále přiloženo 27 stran příloh. Nechybí též standardní seznam použité literatury, grafů, tabulek, obrázků a příloh.

V úvodu práce si autorka vytyčuje na základě dvou vstupních hypotéz okruhy hlavních cílů celé práce. Následuje nepřilíš obsáhlá rešerše literatury, která je navíc poměrně nelogicky členěna, kdy je popis vývoje kulturní krajiny přerušen čtyřmi stránkami tématicky odlišných kapitol, aby pak dále pokračoval bez kontinuity k původnímu tématu. Literární přehled dále obsahuje kvalitní popis současných přístupů ke sledování změn v krajině, popis (bohužel neúplný) přístupu k územní ochraně přírody a krajiny v ČR a představení geografických informačních systémů. Celkově širší přehled současné literatury (včetně zahraniční) by autorce posloužil k důkladnější interpretaci a zamyšlení se nad dosaženými výsledky.

Ve čtvrté kapitole autorka popisuje zájmové území Prachovska. Formulačně poněkud nešťastné je zdůvodnění výběru území: „*že se jedná o území s přesně stanovenými hranicemi*“. Přepokládám, že výběr lokality by měl spíše reflektovat aktuální potřebu dat pro management ochrany přírody, než pro pohodlné zpracování jakéhokoliv území, které má uzavřené hranice. Je třeba mít na zřeteli, že fyzicko-geografické fenomény a celkové uspořádání dané krajiny má na výsledky práce mnohem větší vliv než administrativní hranice. Velkou slabinou popisu zájmového území je chybějící detailní mapa hodnoceného území, která není ani v přílohách. Pro ujasnění polohy území, lokace významných sídel či krajinných prvků je mapa na straně 32 naprosto nedostačující (legenda naprosto chybí!!!). Naopak velkým pozitivem této kapitoly je pěkně zpracovaná charakteristika zájmového území a velmi zajímavá kapitola o člověku v krajině Českého ráje, včetně popisu stávající územní ochrany přírody a krajiny na Prachovsku.

V kapitole metodologický postup autorka jasně popisuje logiku výběru dat pro hodnocení využití ploch na Prachovsku a hlouběji popisuje vybraná data. Ke zkvalitnění výsledků práce by jistě přispělo přidání další hodnotící vrstvy zhruba do poloviny mezidobí 1842 – 1953, neboť rozpětí 111 let je skutečně v rámci tří řezů velmi široké. V této kapitole zároveň autorka srozumitelně seznamuje čtenáře s postupem práce při georeferencování, vektorování a prostorových analýzách. S ohledem na povahu vstupních dat autorka dále seznamuje s kategoriemi využití ploch využívané v této práci a závěrem přidává vybrané a standardně používané hodnotící ukazatele:

V šesté kapitole se autorka dostává k prezentaci výsledku zpracování vstupních dat. Kapitola, seznamuje čtenáře o stavu a vývoji využití ploch na Prachovsku za jednotlivá sledovaná období. Cenné výsledky přináší hlavně analýza změn využití mezi kategoriemi využití ploch navzájem a závislosti změn využití ploch na nadmořské výšce.

V kapitole diskuse autorka nejprve otevřeně a velmi věcně diskutuje možné problémy a omezení ve vědeckém bádání, které vstupní data tohoto typu způsobují. V další části diskuse jsou výsledky práce srovnávány s výsledky práce zpracované pro jiné území v CHKO Český ráj a také s databázovými daty vybraných ZÚJ relevantních ke zkoumanému území. V závěru diskuse autorka zajímavě uvažuje o důvodech závislostí využití ploch a nadmořských výšek v území.

Poslední osmá kapitola závěr shrnuje popisnou formou nejdůležitější fakta a výstupy z předkládané práce. Zároveň autorka poskytuje přehled o naplnění původně vytýčených cílů. Chybí však autorčina iniciativní interpretace výsledků včetně širších úvah o tom, co bylo příčinou těchto změn s ohledem na místní specifika území.

K samotné práci mám několik závěrečných výhrad, koncepčních podnětů a dotazů:

Text práce je na některých místech nepřehledně uspořádaný s obrázky a odstavci podivně „plovoucími“ v prostoru stránek (str. 35, 45, 49, 54...)

Grafická úroveň je dle mého názoru na úroveň a možnosti této katedry poměrně průměrná. V práci chybí detailní a legendou opatřená deskripce území, některé další výřezy a obrázky jsou velmi nekvalitní (str. 53, 88) či příliš malé (str. 31, 32, 46, 77). Některé mapové výstupy by mohly být pro lepší a rychlejší orientaci čtenáře umístěny přímo v textu práce (využití ploch 1842 a 1953).

V kapitole diskuse se autorka pouští do srovnání s jiným územím zpracovaným v rámci CHKO Český ráj - s územím Libošovicka (Mirovský 2004). Jsem toho názoru, že fyzicko-geografická odlišnost obou území je natolik zásadní, že nebylo zřejmě úplně vhodné srovnávat tato dvě rozdílná území pouze z důvodu sounáležitosti v jedné CHKO. Navíc v momentě, kdy jedním ze závěrů původní práce bylo, že se vliv CHKO na využití krajiny Libošovicka ve většině aspektů neprojevil. O to výraznější je můj apel v momentě, kdy práci na území Libošovicka předcházela práce Šturmové (2003) s názvem – *Historická analýza využívání krajiny na k.ú. Hrubá skála*, tedy dalšího území v CHKO Český ráj. Toto území je totiž co do charakteru území téměř totožné s Prachovskem a bylo by tudíž naprosto ideálním srovnávacím materiálem. Při bližším srovnání je toto potvrzeno velmi podobnými výstupy studie Šturmové (2003) a této předkládané DP – př. zastoupení lesních ploch u obou kolem 43 %, orné půdy kolem 25-30% apod. Navíc Šturmová (2003) použila k hodnocení také horizont ze 40. let 19. století. **Poprosil bych tedy autorku o vysvětlení z jakého důvodu nepoužila unikátní srovnávací materiál k její práci.**

V kapitole závěr postrádám širší kontextové autorčino zamyšlení nad výstupy její práce v těchto okruzích:

- Závěru dle mého názoru chybí komplexní úvaha v linii: výsledky práce – analýza příčin (driving-forces) v kontextu sledovaného území. **Máte představu jaké jsou specifické příčiny vašich výsledků z analýzy území?** Např. pozoruhodný nárůst počtu plošek 1842 – 1953.
- **Nabízí vaše data možnost využití v koncepčním přístupu v ochraně přírody a krajiny daného území? A jaká? Jaká bude konkrétně využitelnost dat pro práci SCHKO Česká ráj?**
- Prachovsko je turisticky silně exponované místo v rámci celého regionu. **Jaká opatření by jste z pozice výstupů vašich analýz nabídla pro snížení tlaku na krajinu?**

I přes občas poněkud silněji znící kritický tón jsem si vědom faktu, že Iva Pavlíčková odvedla velký kus kvalitní vědecké práce. Objem zpracovaných dat je vskutku značný a v mnoha ohledech je cítit autorčino zaujetí pro daný region a snahu maximálně využít potenciál dat z GIS analýz. Bohužel mírně zaostalo v některých aspektech grafické zpracování těchto dat, dále mírně postrádám „holistický“ náhled na možnosti diskuse autorčiných dat a finální kontextová analýza dat s ohledem na specifika území.

I přes zmíněné výtky doporučuji tuto práci k obhajobě a navrhuji komisi ke zvážení známku v rozmezí 2-3.

V Praze dne 20. 9. 2006

Mgr. Ondřej Mirovský, M.EM
Ústav pro životní prostředí
PřF UK, Praha

